

SUMARIO

Diccionari Popular de la Llengua Catalana, por José Aladern.—*El Mar*, por Hortensio Güell.—*A una amiga d'altre temps* (poesia), por Javier Gambus.—*Fantasia sideral* (poesia), por Ramón Fàbregas Trillas.—*La poma reiala*, trad. por M. V. B.—*En la cambra del artista* (poesia), por Antonio Isern.—*Al campanar de Reus*, por Jaime Simó.—*Desprendidas* (poesia), por Víctor d'Almagro.—MISCELÁNEA.

DICCIONARI POPULAR DE LA LLENGUA CATALANA

(PER EN JOSEPH ALADERN)

Hem tingut ocasió de veurels primers quaderns del Diccionari popular de la llengua catalana que compost per en Joseph Aladern publica l'editor don Francisco Baxarías.

Creyém que lo millor que podém fer perque nostres llegidors compreguin l'importancia de l'obra de nostre amic y col·laborador Sr. Aladern, es reproduir lo *Prefaci* quel distingit poeta ha posat a la seva nova obra.

« Prefaci »

Lo present «Diccionari Popular de la Llengua Catalana es una obra filla d'un gran amor a la nostra Patria. Es lo «Diccionari» més extens y al ensemps lo més deficient que fins avuy s'es publicat de nostre incomparable Idioma. Feya profunda pena veure batejats ab lo pompós nom de «Diccionaris» de la nostra Llengua, los migrats y pobríssims reculls de pa-

raules que fins avuy s'havien fet per autors si be intel·ligents y entusiastes per la renaixensa de la nostra Patria, educats en lo mesquí criteri, qu'ens encomenà la centralisació castellana, de considerar Catalunya esquarterada en quatre reduhides encontres, batejades ab lo denigrant nom de províncies, obra de mesquins tirans, feta sença altra aspiració que la de poder millor subjugarla y exprémerli una bona part de riquesa, producte de la seva activitat.

Ab prou feynes si's considerava en los tals «Diccionaris» a Valencia y les Balears com a terres de Llengua catalana; al Rosselló, tothom s'havia avesat a considerarlo ja com a terra estrangera, lo mateix que la població de l'Alguer, que restava ja ignorada de la massa del poble, y en tocant al Llenguadoc que tan de tresor lldgüístic nos guarda, ningú may havia ni somniat en donarli una mirada de germanor y cercar en ell aqueix tresor perdut per oferirlo novament als catalans d'aquesta banda dels Pirineus.

Hi ha una Catalunya més gran que aquesta mal anomenada *regió espanyola* filla de la passatgera decadencia de la nostra raça, quín concepte mesquí, per desgracia, ha cristallisat ja en la pensa de molts catalans. Hi ha una Patria d'una etnografia ben definida, una agrupació d'homens, una part d'Humanitat filla d'unes meteixes causes etnogràfiques protohistòriques, que s'es agrupada al redós del Pirineu poblant les seus cims y les seves faldes, llindant per un cantó ab los franchs, per l'altre ab los vaschs y cap al oest y'l sud ab la extranya barreja de pobles seus, aràbichs y moderns castellans.

Tota aquesta immensa població de més de 20 milions d'ànimes parla una llengua única emperò dividida y subdividida per una infinitat de dialectes. D'aquests se'n destaquen ab més forta personalitat quatre de principals. En primer lloch, per la seva importància històrica y per son moviment literari, devem compèndrehi lo *Català*, que abraça la Catalunya actual, Valencia, Mallorca, Andorra, l'Alguer y'l Rosselló; en segon terme deu posorshi'l *Llenguadocià*, que comprèn lo Llenguadoc, part de la Aquitània, lo Lemosí, l'antic Comtat de Foix y algunes altres altres comarques, avuy sota lo jou de França, fins arribar a la Loyra; lo tercer, lo conegut generalment per *Provençal*, per ésser Provença allà hon han florit sos millors poètes, abraça la pròpia Provença, lo Delfinat, lo Comtat de Niça, lo dialecte *lyonés*, lo *savoyart*, los *baixos alpins*, etc., fins a toparse dolçament ab los dialectes italians del Piemont y dels Apenins, quin prototipo es la hermosa llengua *Toscana*, esdevinguda modernament la llengua oficial de la Italia, y forma'l quart gran dialecte lo *Gascó*, ab los sots dialectes riberenchs del Occéa, los de les valls dels Alts y Baixos Pirenens, lo *biarnés*, etc., fins a llindar ab lo *vasch* y *Paragonés*.

Aquestes terres circuhides per la Italia, la França y la Espanya, cal considerarles etnograficament com una nació d'una unitat llingüística admirable, com no la posseheix cap més estat dels modernament constituïts per etzars històrics, torts fets a la naturalesa, que l'esperit lliure del home modern no deu acatar més que per los inevitables esforços de la força, constantement empenyada en mantenirlos, mentres van modificantse y destruantse ells ab ells eternament, encenent guerres per causes petites y miserables.

Desfetes aquestes unitats fictícies ¿qué'n quedaria d'aquestes tan bescantades llengües oficials? Totes quedarien reduhides a la llengua natural d'una agrupació d'habitants que cap arribaria de bon troç al imens nombre que parlen los diferents dialectes de la nostra llengua, la glòriosa Llengua d'Oc; hi ha més gent que diu *Nadal* que *Noël* y *Navidad* juntes.

Cal fer donchs d'una vegada, o intentar tan sols, lo gran «Diccionari» de la nostra Llengua, y'l primer pas per realisarho; será la obra que avuy oferim al públich, en la qual intentarèm recullir només, de tots aquets diferents dialectes, los elements que puguén agruparse sença violenciasa la gran rama *Catalana* d'aquesta Llengua, essent comú a totes, deixant per los provençals lo que es genuina y exclusivament provençal, lo llenguadocià pels llenguadocians y'l gasgó pels gascons.

Y encara es més gran la nostra Llengua. En los vells pergamins; en les obres de nostres clàssichs oblidades al fons d'extrangeres Biblioteques; en los

fragments que s'han conservat dels llegendaris Trovadors que escriptors francesos han preservat de la total desaparició; en los replechs vèrgens dels Pirenens, ni espanyols ni francesos; en les modalitats característiques de les diferents comarques que'l nostre migrat llenguatge literari actual tendeix a fer desaparéixer; s'hi troba tot un tresor llingüístich incomparablement més gran, més rich de sons y de color, que'l de qualsevol altra llengua d'Europa. Cal donchs desenterrar y arreplegar de nou totes aquestes runes disperses per bastir novament l'edifici de nostre Idioma, lo temple de nostre Verb, lo primer que fixà la moderna expressió en la Europa actual y'l primer també entre tots per la seva válua.

Baix aquest concepte de grandiositat es que dihém que nostre «Diccionari» tot y essent lo més complert será també'l més deficient dels que fins ara s'han publicat. Será'l primer assaig de «Diccionari» general de nostra gran y estimada Llengua Catalana, més quants milers de paraules perdudes en lo desús que han portat los segles, en lo llenguatge dels humils pobles amagats entre les fondalades de les montanyes o que no han tingut may per tornaveu més que les quatre parets de la barraca del pastor, la remorosa soletat del boscos ó bé les blavenques immensitats del cel y del mar!

La nostra obra farà arrugar la cella a més de quatre ésserits raquítics no ben desprésos encara de la inclinació uniformista producte de segles sencers d'educació o influència unificadora, que es educació contra natura. No podrán acceptar com a elements d'una meteixa llengua la pluralitat de noms per una meteixa cosa, quan aquests no sigan tots ben vius y usadors dins d'aqueixa esquifida Catalunya oficial de que havem parlat. La introducció de moltíssims mots oltrapirenenchs en nostre «Diccionari» rerà rebuda ab la fredor y la prevenció ab que sol rebre la entrada a la casa payral d'antichs parents llunyans y desconeguts; mes deixau desfer lo glaç del primer moment, deixau renovar les antigues coneixenses, deixau parlar la sanch, deixau descobrir en lo posat dels forasters los ayres y trets de familia, y aleshores llurs animes enceses per un meteix amor, se cobejarán fratermalment dins d'una meteixa llar y tots los batechs se juntarán en un sol desig de pau y germanor corales.

Contra la tasca homicida y entorpidora de les capitals centralisadores y de les Academies filles dels poders constituïts, que tendeixen a realisar la expressió única de les coses, de la paraula a la lley, com si l'home sigués un ninot fet ab motllo igual per tot arreu, cal oposarhi la sana y diversificadora tendència de la naturalesa, que dins d'una meteixa familia llingüística, ha ensenyat a nomenar les coses segons l'aspecte ab que les presenta la immensa va-

riabilitat de la natura. Si per tot arren fes lo mateix sol, fes lo mateix grau de calor, lo terror estés a un mateix nivell y sempre bufessen uns mateixos vents, es a dir, l'home fos producte d'unes mateixes causes, potser se parlaria un mateix idioma sobre tota la crosta de la Terra; mes la Creació per tot arreu es diferenta, diferent es l'home y diferent té d'esser lo verb ab que exteriorise los sentiments de la seva ànima, que es lo producte més alambinat y espiritual del medi que l'envolta.

La nostra raça, donchs, que es habitadora de dues grans cadenes de montanyes separades per immenses valls y altres montanyes, com son los Pireneus y'ls Alps; que es riberenca de dues diferents mars, la una alegre y poética, crehuada en totes direccions per infinitat de colonisadors y conquistadors de cent diverses races, com es lo Mediterrani; la altra gran y misteriosa, inexplorada, considerada sença límit pels navegants de la antiguitat, com es l'Oceà Atlàntich, figureuvos quin inmens vocabulari té de possehir trobantse envoltada de ambents tan diversos,

per exteriorisar los afectes de la seva ànima trempada a tans ayres y a tantes aygües.

Avuy donem lo primer pas encaminat a arribar a la fi d'aqueixa inmensa jornada que no té de finir més que pel cap-vespre de la vida humana; potser los vinents avençarán, potser restarán encallats segles y més segles, potser algun día s'arribará a una fi esplendorosa en que la nostra Llengua resucitada regne gloriosa com a germana gran que es y li pertoca entre totes les llengües de la Europa llatina... Potser que la nostra obra reste com un batech més de la gran Morta per retornar a la vida, quan ja han acabat los seus destins en la Historia.

L'esdevenir té la resposta, nosaltres sols podem cumplir ab la nostra obligació senyalant les dimensions del gran edifici, nostres fills que obren los fonaments y'ls nostres nets qu'l basteixquen.

Travalleu y tingam fé en la virtualitat de la nostra raça y més encara en la degeneració de les que la oprimeixen.

Joseph Aladern.

Barcelona, Juliol de 1904.»

EL MAR (1)

El mar es el espejo del cielo, estuche de bellezas, página del gran libro de la naturaleza, arpa que pulsa el viento, símbolo de la constancia; mirándole se comprende todo lo grande, misterioso y bello. Azul á veces, como manto de Virgen, y negro como fúnebre sudario, verdoso, gris ó sonrosado á poniente y plateado por la luz de la luna, es siempre hermoso y sublime, siempre inspira al artista, entusiasmo al poeta á todos domina, todos le rinden tributo, le cantan y le adoran. El mar ama á la playa, temblando de gozo, va constantemente á su encuentro, dejándola por ofrenda la blanca espuma de sus ondas, beso de amor que la playa acoge agradecida y guarda en su corazón. La acaricia dulcemente, tranquila y silenciosa, avanza y retrocede despacio como tímido amante. Mas á veces diríase que movido por los celos, llega hasta ella uraño, amenazador y la regaña furioso. Son las tempestades, tempestades de amor que la playa sufre resignada y humilde.

Pero ella es caprichosa, no satisfecha con las algas y las conchas le pide otros presentes.

El mar la escucha y ciego comete crímenes, ahoga hombres, destruye barcos y los lleva á los pies de

su amada como gloriosos trofeos de su inmenso poder y de su bravura, como prenda de amor y sacrificio.

El mar rie, llora, canta, suspira, y reza. Su lenguaje solo lo entienden los seres tristes, y los corazones enamorados, los que añoran, presienten y esperan, los que tienen fe, los que sienten vagamente la verdad de las cosas...

Hortensio Güell.

A UNA AMIGA D'ALTRE TEMPS

En tos ulls serens, igual qu'un cel,
altre cop voldria enmirallar-me.
I estreñe-t ben fort contral meu pit.
I torna-t besada per besada.

Voldria altre cop poguer trenar
tos cabells subtils, que volejaven,
encar no s movíal meu alé,
encar no s movía un sol glop d'aire.

En tos rojos llavis, tan lascius,
voldria altre cop ubriagar-me,
tot fruïnt a dolls, fins a estroncá-ls,
tos petons ardents igual que brases.

Voldria gosar en el teu cors

(1) Este artículo es traducido por la Srta. Amelia Güell (hermana de nuestro malogrado amigo) que en sus estudios de lengua catalana traduce los trabajos que contiene el libro "Florescencia".